

NAŠA SKUPNOST

GLASILO PREDSEDSTVA ZVEZNEGA ODBORA SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA JUGOSLAVIJE

LETO III STEV. 4

BEOGRAD

24. februarja 1957

Izhaja dvakrat mesečno,
vsako drugo sobotoCENA 10 DINARJEV
LETNA NAROČNINA 250 DIN

AKTUALNA TEMA

PRODUKTIVNOST

O problemu delovne storilnosti veliko razpravljamo, posebno v zadnjem času. Rešitve, ki jih predlagajo, so večinoma na liniji splošnih gibanj in smotrov socialistične graditve v naši državi.

Nekaj jasno opažam: kolikor bolj se pri naših državljanih utrjuje spoznanje, da lahko delovni ljudje izboljšajo tako svoj položaj kakor splošni standard predvsem z lastnimi napor, toliko bolj so razpravljanja o produktivnosti določnejša, stvarnejša in perspektivnejša.

V tej smeri smo pri nas nedvomno že dosegli pomembne rezultate. Toda je še veliko problemov, ki čakajo na rešitev. Ta rešitev zahteva i potrpežljivost i vztrajnost, ker gre za zelo kompleksne probleme, činitelji pa, ki vlečejo nazaj — splošna zaostalost, stare navade, nestrokovnost kadrov kakor tudi posledice podedovanih odnosov — so izredno odporni.

Naša slabost je, da že pridobljene izkušnje premalo izmenjujemo. Ne bojujemo se sistematično in dovolj organizirano za uveljavitev vseh oblik sodelovanja v medsebojni izmenjavi izkušenj za pospeševanje napredka delovne produktivnosti, od ekonomske, politične in strokovne vzgoje delavcev in delovnih kolektivov, pospeševanja birojev za produktivnost in drugih ukrepov do odpravljanja težav v gospodarskem planiranju.

Zato je treba pozdraviti in podpreti pobude, da postavijo naši delovni kolektivi med pripravami za kongres delavskih svetov v središče svoje pozornosti prav napore za povečanje produktivnosti.

T. S.

MARIJAN BRECELJ:

POSPEŠEVANJE NAPREDKA TRŽIŠČA S KMETIJSKIMI PRIDELKI

V splošnih prizadevanjih za nadaljnjo ureditev in napredek gospodarstva pripada pomembno mesto problemu pospeševanja napredka tržišča, posebno pa tržišča s kmetijskimi pridelki.

Pri tem tako pomembnem kakor tudi zapletenem problemu se kaže potreba, da razčistimo vrsto zelo važnih stvari ne samo teoretično, temveč tudi praktično. Med drugim se zastavlja tudi vprašanje, ali ni pri nas še vedno kakšnih administrativnih vplivov, ki na tem področju negativno delujejo. Nadalje, ali ni, in v kakšni meri določenih pojavov monopolizma bodisi na strani gospodarskih organizacij, bodisi, da prihaja do njih zaradi politike posameznih lokalnih organov oblasti. Tak monopolizem zožuje kmetijsko tržišče, ponekod pa ga celo tudi zapira, povzročajoč tako umetne razlike v ceni bodisi na škodo proizvajalca bodisi na škodo potrošnika.

Dejstvo je, da imamo take pojave in da ne izvirajo samo iz nekaterih še neizpopolnjenih prvin v gospodarskem mehanizmu,

temveč da se pojavljajo tudi kot praksa, ki včasih krši celo veljavne predpise, vsekakor pa je v nasprotju s težnjami gospodarske stabilizacije.

V zadnjem času smo uveljavili že vrsto ukrepov, ki pomenijo sprostitve kmetijskega tržišča tako glede režima cen kakor tudi glede organizacije odkupa kmetijskih pridelkov. Tako je bil jeseni leta 1956 uveden skoro popolnoma prost režim v prometu z žitom. Ustvarjene so bile bolj vzpodbudne osnove za kontrahiranje, dogovarjanje cen za osnovne živilske izdelke je bilo ukinjeno, režim cen industrijskih rastlin je bil znatno sproščen, uvoz živil je bil organizacijsko postavljen na širšo bazo, v kratkem bo uveden nov način razdelitve dohodka v trgovini itd. To pomeni, da je treba iti naprej tako v izpopolnjevanju vsega ekonomskega sistema kakor tudi po čimbolj svobodnem tržišču kmetijskih pridelkov zagotoviti čim večjo vzpodbudo za proizvodnjo in čim obsežnejši odkup kmetijskega blaga.

ZAŠČITA PROIZVAJALCEV I V PROIZVODNJI I V PROMETU

Vsekakor so široke možnosti za popolnoma samostojno iniciativo gospodarskih organizacij, njihovih zbornic in združenj, predvsem pa ljudskih odborov na področju ureditve tržišča, da bi čimprej dosegli čim večje rezultate. Točno je, da so še nekateri predpisi, ki dopuščajo možnosti škodljivega administrativnega vpliva na to področje. Predvsem pa je napačno, da obstajajo težnje, ki gredo za tem, da bi s popolnoma administrativnimi ukrepi zaščitili trgovino nasproti proizvajalcu, in to baje zaradi zaščite potrošnikov. Če želimo razviti in normalizirati trgovino in če želimo potrošniku dobro — tedaj mora biti naša politika usmerjena k zaščiti proizvajalca. Tu razumemo zaščito tako v proizvodnji kakor tudi v prometu. Ne bomo pogrešili, če bomo v tem okviru razvili vso iniciativo. Naj pokažemo samo na nekatere izmed aktualnih nalog.

Da bi v praksi dejansko omogočili svobodo v prodaji kmetijskih pridelkov, moramo ustvariti realne pogoje, da bi mogli zasebni kmetijski proizvajalci, zadruga,

kmetijska posestva, ekonomije, kmetijske zadruge pod enakimi pogoji svobodno prihajati na tržišče. To je načelo, ki neposredno izhaja iz značaja blagovne proizvodnje, nespoštovanje tega načela pa lahko v skrajni liniji samo negativno vpliva na proizvodnjo.

Omogočiti v naših konkretnih pogojih svobodno tržišče kmetijskim proizvajalcem pomeni ustvariti tak mehanizem v blagovnem prometu, da lahko proizvod v čim večjem obsegu, po čim krajši poti in na najbolj ekonomični način preide od proizvajalca do potrošnika. Tu je kot bistveni činitelj v tem mehanizmu kmetijska zadruga. Poudariti moramo, da so rezultati v minulem letu pozitivni in da kažejo na velik pomen zadrug v odkupu kmetijskih pridelkov. Da bi pa mogla zadruga čim bolj in čim učinkoviteje opravljati to svojo funkcijo tako za proizvajalca kakor tudi za tržišče, mora v vsakem primeru ostati proizvajalna organizacija. Z drugimi besedami, kmetijska za-

(Nadaljevanje na 2. strani)

POSPEŠEVANJE NAPREDKA tržišča s kmetijskimi pridelki

(Nadaljevanje s 1. strani)

druga ne more nastopati nasproti svojim članom kot trgovinsko podjetje, ki od njih kupuje in prodaja blago ne glede na interese samih proizvajalcev. Kmetijski proizvajalci uporabljajo svojo zadrugo tudi za prodajo svojih pridelkov zato, ker je organizirana prodaja bolj ekonomična in učinkovita. Če ima vodstvo zadruga do proizvajalcev odnos trgovca in če proizvajalcem tak trgovec ne ustreza, bodo vsekakor iskali svojo pot na tržišču. V tem primeru bo individualni kmetijski proizvajalec prisiljen, da se ukvarja neposredno s trgovino in to najpogosteje z zelo primitivno, kar ga v vsakem primeru oddaljuje od intenzivne proizvodnje, to pa je zelo škodljivo. Moramo torej čimbolj krepiti kmetijsko zadrugo kot proizvajalno organizacijo zasebnih proizvajalcev in jo kot tako usposobiti, da postane odločilni činitelj v trgovini s kmetijskimi pridelki.

Nadaljnji pogoj za osvoboditev in razširitev kmetijskega tržišča je organiziranje trgov na drobno in trgov na debelo. Ljudski odbori morajo skupaj z gospodarskimi zbornicami omogočiti oživitve in razmah že obstoječe prakse in okrepitev takega režima na trgih, da bodo dostopni

brez kakršnih koli zaprek vsakemu, ki ima pravico trgovati. To pomeni, da ni mogoče zapreti teh trgov niti proizvajalcem niti industriji niti trgovinskim gospodarskim organizacijam in ni mogoče, da bi občinski odbori — administrativno spreminjali značaj trgov: na primer da trge na debelo preprosto razglasijo za trge na drobno, da bi bili zaščiteni monopolistični interesi.

Razen razširjenja trgovinske mreže in njene specializacije, nadalje izboljšanja tehnične opremljenosti, kar je bistvena naloga, je pred mestnimi odbori posebno naloga organiziranja velikih trgov na debelo, ki lahko veliko pomagajo pri preskrbi mest. Na temelju sedanjih izkušenj (n.pr. Zagreb) bi lahko v tem pogledu hitreje napredovali.

Vsakanje življenje zahteva čimbolj elastično zamenjavo kmetijskih pridelkov med vasjo in mestom. Zato je treba omogočiti, da bodo trgovinske gospodarske organizacije, predvsem tiste, ki se ukvarjajo z nakupom in prodajo sadja in vrtnin, mogle neposredno nakupovati pri posameznih proizvajalcih. Prav tako, da bodo tudi individualni proizvajalci mogli neposredno prodajati podjetjem v kraju njihovega poslovanja.

SVOBODNO TRŽIŠČE — NAJSOLIDNEJŠA POT ZA NADALJNJO KREPITEV ZADRUG

Za stabilizacijo kmetijskega tržišča bi bilo škodljivo, če bi dopustili, da se razmahnejo monopolistične težnje. Tu niso po sredi kakšni predpisi, ker ti preprečujejo monopolizem. V vprašanju je praksa. Oblastni organi v politično teritorialnih enotah in zbornice so poklicani, da preprečujejo pojave monopolizma, naj se pojavljajo s katere koli strani. Dejstvo je, da ustvarja neurejen kreditni sistem v trgovini nekaterim podjetjem privilegirani položaj na tržišču, kar negativno vpliva na razvoj vse trgovinske mreže in ureditev kmetijskega tržišča v celoti.

Kolikor gre tu za nejasnost naših predpisov, je to treba izpopolniti. vsekakor pa je jasno, da moramo v organizaciji blagovnega prometa absolutno izvajati načelo, da se v splošnih pogojih poslovanja združna trgovina izenači s splošno družbeno trgovino. Nemogoč je tu različen položaj, ki bi ustvarjal na eni ali na drugi strani diskriminacijo, s tem pa zagotavljal eni ali drugi strani monopolistični položaj. Prav tako nima nihče pravice izvajati pritisk pri pridruženju podjetij k

zadružnim poslovnim zvezam. Tu mora odločati ekonomska korist skupnosti.

Drugo nič manj važno načelo je, da mora vsak občinski in okrajni ljudski odbor enako tretirati nastop trgovinskih organizacij na svojem področju, ker je to osnovno načelo splošnojugoslovanskega enotnega tržišča. To pomeni, da je pravno in ekonomsko nemogoče administrativno ščititi na svojem področju poslovanje samo tistih trgovinskih organizacij, ki neposredno dajejo svoj prispevek v lokalne proračune. V sklop teh vprašanj spada tudi izvajanje uredbe o pogojih, v katerih trgujejo kmetijski proizvajalci. Republiški upravni organi določajo sposobnost ali nesposobnost zadrug, s tem pa omogočajo ali preprečujejo nastop drugih trgovinskih organizacij. To dano jim pravico lahko uporabljajo v interesu tržišča, ne pa za administrativno zaščito zadruga, ki še ni usposobljena za posrednika v prometu s kmetijskimi pridelki. Najhitrejša in najsolidnejša pot za usposobitev zadrug je prosto kmetijsko tržišče, ne pa umetna zaščita zaostalih organizacij, ki lahko zmanjša obseg zamenjave kmetijskih pridelkov.

VPLIV KONTRAHIRANJA NA HITREJŠI RAZVOJ IN UREDITEV TRŽIŠČA

Od vseh ekonomskih ukrepov, ki lahko ugodno vplivajo na hitrejši razvoj in ureditev kmetijskega tržišča, mislimo, da bi mogli čimbolj široko uporabljati obliko kontrahiranja. Gre za kontrahiranje kot obliko stabilizacije tržišča in neposrednega činitelja v redni preskrbi mest in industrijskih krajev. Trgovinske organizacije in živilska industrija bi se mogle s kontrahiranjem s kmetijskimi proizvajalci, predvsem z zadrugami in kmetijskimi posestvi, pogodbeno vnaprej dogovoriti za določene količine kmetijsko-živilskih proizvodov vseh vrst s tem, da jamčijo proizvajalcu razen drugih pogodbenih pogojev tudi minimalno ceno. Tak sistem dogovarjanja mora biti naravno vezan na ustrezajoči kreditni sistem.

Pogodbeni ekonomski odnosi med proizvajalskimi in trgovinskimi organizacijami v obliki kontrahiranja lahko vsekakor pozitivno vplivajo na obseg in strukturo proizvodnje, na drugi strani pa na obseg in stabilnost preskrbe in na umiritev cen. V takem sistemu kontrahiranja — ki ga ne pojmujemo kot kakšen enotno predpisani sistem — se bodo pojavljala razen industrije grosistična podjetja, specializirana podjetja za preskrbo mest, lahko pa se pojavijo tudi nadrobne trgovinske organizacije — vsaka organizacija v svoji funkciji, ki jo ima v vsem mehanizmu blagovnega prometa. Tu ne bi smeli postaviti nobenih mej. Tudi na tem področju že imamo nekaj pozitivnih primerov, le da še v zelo ozkem obsegu, tako da taka oblika gospodarske intervencije še nima zadostnega vpliva na tržišče. Lahko bi šli v mnogo širšo akcijo, ne da bi čakali na kakšne splošne predpise in smernice, čeprav bo vsekakor potrebno ustvariti ustrezajoče pravne in materialne finančne pogoje. Kakor pa smo rekli, lahko že sedaj v veljavnem kreditnem sistemu takoj preidemo k temu delu.

Končno naj ponovimo, kar je bilo že večkrat poudarjeno: občine in okraji bi morali čimprej usposobiti svoje družbene upravne organe, to je svete za preskrbo in trgovino, da bi prišla tu družbena iniciativa do čim močnejšega izraza in da bi bile izkoriščene vse možnosti v našem gospodarskem mehanizmu ter v gospodarskih zbornicah in združenjih za čimbolj učinkovito in čimbolj hitro izvajanje politike pospeševanja napredka kmetijskega tržišča. To bi vsekakor prispevalo tudi k splošni stabilizaciji gospodarstva.